

POSUDEK VEDOUcíHO DIPLOMOVÉ PRÁCE

Autor: Marek LINKE, Bc.
aprobace: B 1101, matematika se zaměřením na vzdělávání, ruský jazyk se zaměřením na vzdělávání
Akademický rok: 2015/2016
Název práce: **Self-Efficacy a budoucí učitelé**
(pohledem kvalitativní a kvantitativní metodologie)
Oponent práce: PhDr. et Mgr. Tomáš Komárek

---

1. Konceptce recenze a závěr

Rozhodl jsem se napsat recenzi na práci Bc. Marka Linke neortodoxně, aby „ladila“ s osobností diplomanta, resp. s jeho více jak čtyřletou prací na tomto závěrečném projektu. Zdánlivě proti logice věci již na tomto místě píšu, že autorská práce bez jakékoliv další diskuse splňuje nároky na práce tohoto typu a navrhuji ji **klasifikovat.....(A)**. Mé zdůvodnění v 9 bodech následuje.

2. Zdůvodnění návrhu klasifikace

Povaha díla a odborný přínos

Po formální stránce magisterská práce Marka Linke představuje text o 87 stranách (včetně literárních zdrojů), který je členěn podle obvyklostí do 5 dílčích kapitol s vnořenými podkapitolami. Mnohem významnější dojem získáme po jejím přečtení a porozumění všem motivům, které autora vedly k dlouhodobému řešení tématu Self-Efficacy v podmínkách pregraduálního vzdělávání. S velkým zjednodušením lze říci, že jde o „druhý“ navazující díl odborné práce, přičemž prvním byla práce bakalářská. Ostatně interakce mezi oběma díly je zřejmá a podtrhuje longitudinálnost nejen zájmu, ale i originalitu řešení. Marek Linke se nespokojil s obvyklou studentskou strategií řešení DP, nepřevzal „jen“ teorii, nepřevzal „jen“ kýmsi vymyšlenou metodologii, naopak. V obou částech posunul poznání o svůj díl nového – i za cenu vzniklých otázek a rizika odborné polemiky.

Volba tématu

Už jsem upozornil na to, že téma „subjektivních postojů ke zvládnutí budoucí zátěže,, (osobní vnímané zdatnosti viděné dnešním pohledem) je v našich podmínkách relativně nové. To ocenil především ten, který se mnoho let pohybuje v podmínkách VŠ přípravy budoucích učitelů a jenž se setkává s tematickými „trvankami“ v podobě např. aplikací RVP v podmínkách konkrétní školy, využitím materiálních prostředků ve výuce, komunikací učitele se žáky a dalších tématech. Novost tématu (a jeho zpracování)zaslouží ocenění.

Cílové zaměření

Opět s odvoláním na letitou zkušenost rád píši, že závěrečná práce M. Linke má v úvodních pasážích přesně vydefinované cíle, a to selektivně pro část teoretickou a poté i praktickou. Zdánlivá banalita; nicméně jak mohou vznikat texty s aspirací na přívlastek „odborné“, když jejich autor dopředu neujasnění jejich smysl? Ne že by závěrečných prací takto neukotvených nebylo málo...

Práce literaturou

Obvyklá studentská strategie (při psaní závěrečných textů) bývá založena na práci s literaturou ve dvojitým smyslu: nejprve v „nakupení“ literárních pramenů v inventovaném seznamu (hlavně ty, které oko nepřehlédne – čím více, tím lépe). Vlastní práce s myšlenkami druhých pak představuje vytržené a ocitované odstavce bez jakéhokoliv mentálního zpracování (porovnání, informační selekce, polemice atd.). Recenzent má mnohdy oprávněné pochybnosti o tom, zda tvůrce tyto prameny vůbec přečetl (vyhýbám se slůvku „prostudoval“). S přístupem v pravém opaku k uvedeným postupům se setkáváme v hodnocené práci. A ještě více: M. Linke bez obtíží překonává jazykovou bariéru a je schopen odborně komunikovat s literaturou v anglickém jazyku.

Teoretický přínos

Procházíme-li genezí tématu SE v zahraničních studiích, ale hlavně v našich reflexích, docházíme ke zjednodušenému závěru, že „všechno už bylo vymyšleno a vlastně i vyzkoumáno“. Jakoby Bandurovský trojúhelník stačil k popisu všech atributů osobně vnímané zdatnosti a nemohl přinést nic významně dalšího. Jak se v práci M. Linke ukazuje, je možné jak teoreticky, tak výzkumně otevírat další podtémata (roviny, fragmenty...) a přinášet nové souvislosti. Upozorním alespoň na jednu novost. Tou je zajímavý pokus o popis a výzkumné zdůvodnění různých úrovní SE, jak je možné identifikovat už na societě začínajících studentů učitelství.

Téma jako výzkumný problém

Téma Self-Efficacy je obvykle výzkumně šetřené na respondentech mimo oblast vzdělávání, a pokud tomu tak není, pak míří k popisu subjektivního zvládnání budoucí zátěže u „dospělácké“ populace. Autorský výzkumný zájem šel opět „off road“, směrem k budoucím učitelům a navíc k zajímavé a opomíjené semiprofesní skupině tzv. začínajících studentů. Retrogradní cesta ke vzniku prvních postojů k budoucí profesi v souvislosti se Self-Efficacy je ojedinělá a obtížně nacházející podobné zaměření.

Metodologie a zvládané obtíže

Porozhlédneme-li se po výzkumech SE, nepřekvapí, že dominantním metodologickým nástrojem bývá dotazník, v nejrůznějších stádiích standardizace. Už mnohem méně badatelů věnuje pozornost jiným, především kvalitativním postupům. Obě práce Marka Linke pracují jak s kvalitativní, tak kvantitativní metodologií (viz analýzy interview v ohniskových skupinách a navazující autorský multidotazník). Právě on svým neobvyklým profilem balancuje mezi oběma hlavními metodologickými proudy a upřímně řečeno je někdy obtížné jednoznačně určit, zda získávaná data jsou „o číslech“ nebo o postojích.

Výzkumný přínos

Jaký je badatelský přínos a v čem se objevují metodologické inovace? Zjednodušeně můžeme říci, že výzkumný přínos tvoří dvě nepřehlédnutelné a navzájem propojené okolnosti. Tou první je „bezbariérový“ přístup (rozuměj: bez nepřiměřeného respektu) k použitým metodám. Práce s focus group vyžaduje přípravu, staví moderátora do nelehké pozice, očekává se nedirektivní vedení komunikace atd. Přidáme-li složitost a subjektivitu analýzy verbálních výpovědí, pak je zřejmé, že zdánlivá jednoduchost rozhovoru a jeho rozbor jsou náročnou odbornou prací. Marek ji zvládl. A navíc: vytvořil zmiňovaný dotazník a uvedl ho do výzkumné praxe.

Druhý význam spatřuji v samotných datech, jejich interpretacích a souvisejících diskusích. Ano – již na úrovni začínajících studentů učitelských oborů má smysl o Self-Eficacy nejen hovořit, ale i poznávat reálné respondentské postoje a pracovat s nimi potřebným směrem. M. Linke prokázal, že téma je bytostně provázáno s učitelskou profesionalizací, jen (bohužel) současná pregraduální příprava si s tématem tak trochu neví rady a neví, jak ho do konceptů učitelského vzdělávání smysluplně „zabudovat“.

Přínos pro učitelské vzdělávání

Poslední okolnost, která mne vede k jednoznačnému návrhu hodnocení závěrečné práce. Vlastně navazuji na předchozí text. Všichni, kteří se pohybujeme mezi budoucími učiteli, chceme, aby pregraduální vzdělávání bylo účinné, ladilo s potřebami školské praxe i s představami profesionalizujících se jedinců. Klíčem mimo jiné je jejich poznávání, jak se např. ukazuje v realizovaných myšlenkách studentského portfolia. Tematika Self-Efficacy by mohla být dalším zdrojem poznatků o budoucích učitelích, další z cest, jak studia „kantořiny“ udělat interaktivním, dynamickým a realitě blízkým konceptem.

3. Tři poznámky

Poznámka vedoucího práce: domnívám se, že můj profesní i osobní postoj k osobě diplomanta Marka Linke jsem už „zašifroval“ do předchozích odstavců. Má-li zaznít přímo, pak píše, že diplomant prokázal velkou míru samostatnosti a originality při řešení diplomového zadání. Oceňuji seriózní, zodpovědný a velmi tvořivý přístup diplomanta, který vedl ke tvorbě kvalitní závěrečné práce. Opět se podle mého mínění ukázalo, že tvorba závěrečného textu má smysl jen tehdy, když vzniká v podmínkách vzájemného vztahu mezi studentem a vedoucím.

Poznámka k polemice hodnocení prací tohoto typu: oproti recenzentu, který neměl dlouhodobou zkušenost s tvůrcem práce, mám při psaní mého hodnocení z pozice vedoucího práce několik výhod. Nemusím se trápit otázkou, zda mé hodnocení pouze ze sešité „diplomky“ bude potřebně objektivní, nemusím uvažovat, nakolik se v mém hodnocení vlastně odráží to, jak bych „na to šel já“, nemusím se zabývat psychologickou otázkou, zda mé hodnocení může poškodit několikaletou práci jiného člověka – byť v roli studenta – třeba nevhodně formulovaným osobním názorem. To všechno a další nemusím....

Poznámka k délce posudku: protože si archivuji všechna má hodnocení, tak vím, že toto je nejdelší. Vypovídá o dlouhodobé spolupráci s M. Linke a reflektuje řešení diplomového zadání, jež bylo provázáno mnohými otázkami a hledáním odpovědí. Jak je obvyklé: práce jako tato přinesla plody, mnohé dozrálé a určené ke konzumaci a jiné nazrálé a čekající na zákroky dalších pěstitelů.

4. Inspirace - otázky k obhajobě

Navrhuji, aby se diplomant při obhajobě soustředil mimo jiné na tyto otázky:

- a) Ve zmiňovaném Bandurovském trojúhelníku interagují mezi sebou 3 složky (s. 12). Je možné říci, která (které) z nich autora DP bezprostředně zajímaly?
- b) Co bylo interpretačně nejvýznamnější (viz ukázky dotazníků v kap. 3.5) pro „zařazení“ respondentských výpovědí do jedné ze čtyř úrovní SE?

V Hradci Králové 14. srpna 2016

Doc. PhDr. T. Svatoš, Ph.D.,

Katedra pedagogiky a psychologie PedF UHK